

Мелексіма - український янгол Османа Другого. Кохання шехзаде : історичний роман. Кн. 1

Олександра Шутко

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Розділ I. Впливова хасекі Кьосем

1.

Над тихими водами затоки Золотий Ріг височів неприступний мур. Він надійно відгороджував ошатні будівлі Старого палацу 1, що потопали у розкішних садах та квітниках, од розміреного мирського життя. За ним доживали віку наложниці й матері померлих султанів. Для цих удовиць прогулянки на свіжому повітрі стали єдиною розвагою. Тому з-за муру часто лунали не лише трелі пташок, а й звуки тужливої музики із жіночими співами.

Цього осіннього ранку в Стамбулі було напрочуд тепло, світило яскраве сонце. Тож старі удовиці вийшли зі своїх кімнат, щоби подихати свіжим повітрям. Вони скупчилися навколо мармурового водограю, де для них напнули великі намети, та щось обговорювали між собою. І лише наймолодша й найвродливіша мешканка Старого палацу — тридцятирічна черкеска Махфіруз трималась осторонь цієї компанії. Вона прогулювалася на самоті мощеними стежками саду, що пролягали мимо великих плодкових дерев та високих струнких кипарисів.

Старі жінки зі співчуттям поглядали на неї, адже самі опинилися тут уже після смерті султана Мехмеда Третього. Потрапити ж до Старого палацу ще за життя османського правителя було надто суворим покаранням для наложниці та й — матері шехзаде 2.

«За які ж такі гріхи цю жінку відіслали сюди зі султанського гарему?» — намагалися зрозуміти удовиці, збираючи в євнухів плітки. За однією з них, Махфіруз, яка мала вибуховий характер, надто відверто конфліктувала з новою улюбленицею султана Ахмеда — грекинею Кьосем. Дійшло до того, що під час вечері затіяла сварку і, не стримавшись, схопила зі столика вазу з квітами й перекинула її на голову незговірливої конкурентки. Султан не стерпів такої образи і наказав вигнати Махфіруз зі свого палацу. За іншою версією, вона накинулася з кулаками на сина Кьосем,

Мехмеда, який лише на пів року був молодшим за її первістка Османа. Тому отримала за це суворе покарання.

Спостерігаючи за похнюпленою Махфіруз, яка прогулювалася садом, старі жінки знову обговорювали її сумну долю, як раптом почули вигук євнуха:

— Ува-а-ага! Його високість шехзаде Осман!

Тому висипали з наметів, прагнучи якомога краще роздивитися юного нащадка правлячого султана Ахмеда, якого в дитинстві відібрали у рідної матері. Той увійшов крізь західну браму у великому мурі Старого палацу — Сулейманіє й одразу подався до матері, яка вигулькнула з гущавини саду.

Побачивши світле обличчя сина, його великі мигдалеві очі та кучеряве каштанове волосся, набурмосена Махфіруз одразу ж заусміхалася. Подумки визнала його схожість із батьком-султаном, який багато років тому розлюбив її, зачинивши разом зі старими удовицями у палаці сліз і самотності. Попервах вона ще сподівалася на прощення, тому писала повелителю сповнені сліз та пробачень листи з мольбою дозволити їй возз'єднатись із малим Османом. Але з роками почала втрачати надію на повернення до палацу Топкапи. Єдине, що її тішило, це нечасті візити сина, який за останні сім років, котрі вона провела у розлуці з ним, перетворився з маленького хирлявого хлопчика на високого і стрункого підлітка.

— Як я тобі рада! — вигукнула радісно Махфіруз.

Осман, не стримуючи емоцій, обняв розчулену матір, а потім приклався до її тендітної правиці.

— Я скучив за вами, валіде З, — випалив та поцікавився:

— Як почуваєтеся? Чи маєте все, чого потребуєте?

— Авжеж, мій леве, — заусміхалася бадьоро Махфіруз, темні очі якої наповнилися сльозами щастя. — Ти — мої ліки!

Проказавши це, вона запросила сина до порожнього намету на галявині й наказала євнухам принести медового шербету з

фруктами — солодким виноградом та яблуками. Тоді узялася розпитувати:

— Що нового у палаці? Тебе не ображає та відьма Кьосем, яка звабила нашого повелителя і крутить ним, як циган сонцем?

— Усе гаразд, мамо. Зі мною вона не наважується конфліктувати, бо ж я уже дорослий, — упевнено відповів Осман.
— Із самого дитинства з нею добре ладнаю.

Од почутого з обличчя Махфіруз щезла світла усмішка. Це помітив син, тому мовив стривожено:

— Бачу, засмутив вас, змусивши згадати минуле. Пробачте, валіде.

— Не зважай, зі мною все добре, — покvapливо відказала мати, в якій і справді після згадки про Кьосем почало стискатися від образи серце. — Розкажи краще, як тобі ведеться? Чи миришся зі сином тієї гадюки?

— Це ви про шехзаде Мехмеда? — уточнив Осман.

Махфіруз закивала у відповідь. Тоді почула упевнене:

— Ми не можемо довго дутись один на одного. Адже нас одразу попросить Кьосем при ній помиритися. Доведеться йти їй назустріч.

— І чого це? — нервово кинула мати.

Осман розгублено стенив плечима та невпевнено пояснив:

— Бо не хочу засмучувати батька-султана.

— Ну так, але ж та відьма йому все про тебе доносить, — обурено вставила Махфіруз.

— Не завжди так, валіде, — заперечив Осман, бо ж уважав: якою б хитрою інтриганкою не була мачуха Кьосем, вона фактично опікувалася ним, коли зі султанського палацу вигнали рідну матір.
— От зараз саме Кьосем випросила дозвіл у повелителя на те, щоб я зміг відвідати вас.

— Якби не вона, я завжди була би поряд із тобою, — не стрималася й дорікнула синові Махфіруз.

Той знітився. Тож вона вирішила змінити тему й запропонувала:
— Ходімо до моїх покоїв. Там маю для тебе дарунок, який майже місяць вишивала.

Осман погодився й подався за матір'ю до Старого палацу. Але на вході зустрів прабабусю — статну албанку Сафіє, яка, попри поважний вік — майже сімдесят років і самотність, усе ще вбиралася в ошатні сукні з хутряною обляміркою, а на сиве волосся одягала оксамитовий головний убір — хотоз 4 із кривавими рубінами.

— Наш славний правнучку! Яким же ти став красенем, як справжній шехзаде-престолонаступник! — із порога заторохтіла Сафіє, мружачись у хитрій посмішці.

Осман одразу ж приклався до її руки у шовкових пальчатках. Тоді відчув пряний аромат парфумів, якими вона щодня користувалася. Так підкреслювала свою статусність, вважаючи себе найважливішою персоною у Старому палаці. Адже тут її як матір уже покійного султана Мехмеда Третього почесно називали великою валіде.

Зі смертю сина Сафіє намагалася керувати внуком — султаном Ахмедом. Але той, хоч і був зовсім юним, адже підлітком зійшов на трон, не став терпіти бабусине втручання у державні справи. Пам'ятав, як вона за хабарі та коштовні дарунки вимагала від його батька — Мехмеда Третього призначати нездар та інтриганів на чільні посади. Така політика призвела до економічного занепаду Османської імперії. Відтак забунтували яничари, звинувативши в усіх бідах захланну валіде Сафіє. Через це Мехмедові Третьому навіть довелося відіслати її до Старого палацу. Щоправда, там вона провела лише кілька тижнів, а потім знову повернулася до сина-султана і продовжила керувати ним, допоки той не помер од серцевого нападу.

Розділити долю батька не бажав султан Ахмед. У цьому його палко підтримувала мати — боснійка Хандан, яка за правління Мехмеда Третього боялася навіть недобре глянути у бік владної свекрухи. Хоч ображалася на султана за те, що той покинув її, адже палко покохав іншу наложницю — абхазку Халіме. Та народила йому двох синів і дочку. Тож, коли головний євнух гарему перехопив листа Халіме до одного шейха, в якому вона намагалася дізнатися, коли її старший син Махмуд зійде на трон, кмітлива Хандан підтримала рішення валіде Сафіє розправитися з улюбленицею свого сина-султана. Адже та не мала права за живого правителя навіть мріяти про султанат для свого первістка. Через це Мехмед Третій наказав допитати шехзаде Махмуда. Коли ж він навіть після тортур не видав ані слова, вирішив стратити його.

Той день, коли Халіме завилала від горя, не зміг забути Ахмед, який любив однокровного брата Махмуда і не бажав йому смерті. Ставши султаном, перше, що вирішив зробити — заслати бабусю до Старого палацу. Про те, яку вона влаштувала сцену під час від'їзду зі султанського гарему, розбивши усі вазони й навіть вікна, й досі з страхом згадують старі євнухи.

Ще більше історій про криваві інтриги Сафіє розповіла йому мачуха Кьосем, котру та фактично підклала у ліжко свого внука — султана Ахмеда. Так намагалася зменшити вплив на нього улюблениці Махфіруз, яку опікувала його валіде Хандан. Але прорахувалася... Невдовзі Кьосем не лише позбулася конкурентки, а й самої Сафіє. Їх обидвох відіслали до Старого палацу. З раптовою смертю валіде Хандан саме Кьосем очолила султанський гарем.

Сафіє ж, опинившись у Старому палаці, довго не могла змиритись із таким становищем, тому підтримала жертву своїх же інтриг — молоду Махфіруз. Сподівалася, що саме вона як мати найстаршого шехзаде Османа повинна зробити все, аби всадити його на трон. Про це щодня розмовляла з нею, змушуючи впливати

на сина, за правління якого Сафіє планувала нарешті помститися ненависній Кьосем стратою її дітей.

Тому перше, що під час неочікуваної зустрічі почув од прабабусі Осман, була фраза:

— Наш сонцесяйний правнучку, ти маєш остерігатися мачухи, яка прагне відібрати у тебе трон, віддавши його своєму нездалому синові Мехмеду. Тому ретельно перевіряй їжу й напої. Адже та нечестива жінка може тебе отруїти.

Старий палац. Гравюра невідомого автора XVIII ст.

Осман отетерів од такого одкровення. Не знаючи, що відповісти, він благально поглянув на матір, яка обурилася:

— Навіщо ви так лякаєте мого сина?

— Зі мною все добре, я не боюся мачухи, — вичавив із себе спантеличений прямолінійністю прабабусі Осман.

Та ж не відступала.

— Не довіряй Кьосем і не водися з її сином. Він тобі — ворог. Настане час, і той шехзаде Мехмед відбере у тебе не лише право на владу, а й життя. Знай це! — вирячивши очі, зло зашипіла Сафіє.

— Годі! — не стрималася Махфіруз, бо ж не так собі уявляла спілкування зі сином, якого не бачила все літо.

Тому потягнула його за руку, забравши з-перед очей злостивої Сафіє.

— Бачу, прабабуся і досі не змирилася зі своїм вигнанням, — промимрив Осман.

— Ми всі тут ображені на твого батька, який піддався отруйним чарам тієї відьми Кьосем. Але ти не для цього прийшов до мене, щоби вислуховувати наші стогони та претензії, — резюмувала Махфіруз і, пригощаючи сина льодяним узваром, почала обдаровувати його гаптованими власноруч речами — білосніжною сорочкою із розшитим золотом ниткою коміром та поясом.

Усе це припало до душі Осману, який ще кілька годин провів із матір'ю, допоки за ним не надіслали гарбу зі султанського палацу.

2.

У гаремі палацу Топкапи було тихо й порожньо. Більшість наложниць вийшли у сад порадіти останнім теплим сонячним дням. Лише вагітна хасекі 5 султана Ахмеда, Кьосем, залишалась у своїх ошатних покоях із блакитними кахлями і доладним мармуровим каміном. Усівшись у легкій шовковій сукні кольору стиглої вишні на м'якій софі, вона обмахувалася віялом із пір'їн чаплі. Тоді ж викликала до себе головного євнуха — кремезного босняка з великими карими очима Хаджи 6 Мустафу-агу. Той тільки-но приготувався звітувати, як почув невдоволене:

— Коли вже спаде та спека? Осінь — надворі, а в палаці — наче у пеклі, — жалілася Кьосем.

Євнух співчутливо схилив голову, а потім мовив:

— Невдовзі небо затягнуть темні хмари, й почнуться рясні дощі. Тож у палаці стане волого і холодно. Доведеться розпалювати печі й каміни. Ми їх уже добре прочистили. Завдяки цьому у гаремі восени та взимку буде сухо й тепло.

— Ох, і вмієш ти втішити, аго, — гмикнула втомлена спекою Кьосем.

Хаджи Мустафа, знітившись, схилив винувато голову в шовковому турбані.

— Пробачте мені, султано, — забелькотів.

— Нема за що, аго, — склавши віяло, заявила Кьосем і запропонувала:

— Краще розкажи, як справи з моїм вакфом 7 у священних Мецці та Медині, до якого я заповіла вісім сіл на острові Ерібоз? Чи дістають паломники, які долають довгий та виснажливий шлях розпеченою пустелею, питну воду, як я того забажала?

Євнух надягнув окуляри у витонченій оправі зі слонової кістки й, розгорнувши пухку бухгалтерську книгу, занурив туди погляд. За якусь мить відрапортував:

— Для цього, султано, відповідно до статуту вашого вакфу, ми винайняли 30 верблюдів — 25 із них носять воду, а 5 — перевозять речі й намети служників. На території ж Мекки та Медини уже вдалося роздати бідним двісті комплектів постільної білизни, а нужденним — чотириста пар черевиків.

— Чудово! — задоволено видала Кьосем, переміщуючи набрякле тіло із софи на крісло.

— Але це ще — не все, — вставив зосереджений Хаджи Мустафа. — Як ви і наказали, ми із Сефером-агою винайняли десятеро осіб і двох імамів для читання у святих місцях Корану. А ще 65 особам, які там щодня декламують сури «Аль-Фатіха» 8 і тричі — «Аль-Іхляс» 9, видали платню. До того ж, тридцять людей уранці та ввечері, завдяки вам, султано, читають у Медині увесь розділ зі Священного Корану. Тепер працюємо над тим, щоби виплатити кошти їхнім охоронцям, помічникам та прибиральникам усіх місць на шляху паломників, а також брами Мекки і гробниці Пророка Магомета.

— Хай Аллах допомагає вам у цій богоугодній справі! — побажала задоволена собою Кьосем.

На її витонченому світлому обличчі із шовковистою шкірою 10 засяяла мила усмішка, яку обожнював у юності султан Ахмед.

«Вона рідко кому так усміхається», — спіймав себе на думці євнух і вирішив, що Кьосем залишилася задоволеною його повідомленням.

Тому запитав мрійливо:

— Чи можу, султано, запросити сюди вашу рабиню Мелексіму, яка уже багато років живе у мене, наче рідна дочка?

— Вона зараз тут, у гаремі? — почув зацікавлене.

— Так, моя султано. Мелексіма прийшла сюди, прагнучи поцілувати вашу благословенну руку.

— То клич її! — зраділо повеліла Кьосем.

Хаджи Мустафа, не вагаючись, прочинив вхідні двері, й до покоїв хасекі увійшла світлоока яснокоса юна красуня. Наблизившись зі схиленою головою до Кьосем, вона припала до її розбухлої руки зі золотою каблучкою. Та ж, милуючись личком дівчини, із захватом проказала:

— Як же ти швидко виросла і розквітла, доню! Така прекрасна, наче справжній янгол, який спустився до нас із небес. Пам'ятаю, як уперше побачила тебе маленькою дівчинкою, яку подарував мені великий візир Куюджу Мурад-паша. Тоді й дала тобі таке благозвучне ім'я — Мелексіма 11.

— Дякую вам за опіку, султано, — не підводячи очей, скромно відповіла на комплімент дівчина.

Тоді Кьосем, тримаючись рукою за великий живіт, неспішно підвелася з крісла. Наблизившись до скрині, дістала звідти намисто з рожевих перлин і простягнула його зі словами:

— Тримай, красуне! Нехай ця прикраса нагадує тобі про мою доброту та прихильність.

— Ви неймовірно щедрі до мене. Хай Аллах дарує вам і вашим дітям здоров'я та щастя! — почувла Кьосем і звернулася до євнуха:

— Аго, бережи від сторонніх очей цього янгола — Мелексіму, яку ти випросив у мене і добре виховав. А ми підшукаємо їй у чоловіки достойного й заможного пашу. Нехай краса та молодість зроблять її щасливою.

Сказане потішило Хаджи Мустафу, який не сподівався на таку щедрість вагітної султани. Аби вона не передумала й не забрала назад свої обіцянки, поквапився випроводити Мелексіму з покоїв хасекі, доручивши помічникові — євнухові Сеферу відвезти її до свого розкішного маєтку коло Старого палацу.

Тоді задоволена зустрічню із колишньою рабинєю Кьосем почала розпитувати Хаджи Мустафу, чи щось чути про повернення повелителя із полювання.

— Його величність — уже в дорозі до столиці. Тож із дня на день ми очікуємо його прибуття до палацу.

— Це гарна новина! — зраділа Кьосем і додала діловито:

— Накажи наложницям хутчіш узятися до прибирання у гаремі. Хочу, щоби до приїзду повелителя все тут блищало.

— Так і зроблю, султано, — пообіцяв головний євнух.

3.

Прибувши у двір палацу Топкапи, шехзаде Осман побачив, як із воріт султанського гарему вийшла струнка дівчина в бузкового кольору сукні та шовковій шалі. Яскраве вбрання незнайомки та її поважна постава виказували у ній не рабиню, яких було повно у гаремі, а чужинку. Це зацікавило шехзаде, який здаля спостерігав за нею.

Аж раптом порив вітру зірвав із плечей дівчини легку шаль, оголивши тендітну шию та світловолосу голову, й відніс просто до ніг Османа. Той, не вагаючись, підняв її та рішучим кроком подався до незнайомки, яка вже встигла заховатися за фіранками повоза. Тоді євнух, який крутився коло неї, заволав на все горло:

— Ува-а-ага! Його високість шехзаде Осман!

Од несподіванки дівчина аж здригнулася.

— Не лякай криками гостю! — жартома кинув султанський син, вручаючи загублену шаль голосистому євнухові.

Той передав її незнайомці, яка несміливо визирнула з повоза.

— Дякую за турботу, ваша високосте! Пробачте мою необачність, — ніжно мовила, вкриваючи повернутою шаллю шовковисте волосся.

— Що ти, не варто... Це ж вітер винен, а його не може покарати навіть наш повелитель, — загиготів шехзаде, прикипівши поглядом

до тендітної юнки, яка вразила його витонченою красою.

Вона приязно всміхнулась, уклонившись на прощання.

За хвилику євнух вигукнув: «Рушаймо», і візник пришпорив коней. Повіз із незнайомкою враз зрушив із місця, полишаючи подвір'я палацу.

Шехзаде Осман ще довгенько дивився йому вслід, розгублено кліпаючи очима.

«О, Аллах, хто ця красуня? Чому я не запитав її ім'я? От бовдур!» — подумки висварив себе.

Засмутившись, Осман подався до палацу, де увесь вечір не міг викинути з голови думки про цю таємничу незнайомку, краса якої затьмарила його розум. Тому вирішив з'ясувати, до кого ж вона приїздила, й почав розшукувати головного євнуха, який зазвичай усе про всіх знав. Але не зміг його знайти, тож завітав до покоїв мачухи — хасекі Кьосем, аби вивідати потрібну йому інформацію. Та ж, уклавши спати молодшого сина Мурада, попри біль у спині й набряклість ніг перед пологами, влаштувала вечерю із первістком — шехзаде Мехмедом. Тому відразу запросила пасинка до столу.

Осман не надто зрадів такій компанії. Утім, аби не засмучувати вагітну мачуху, погодився на її пропозицію.

Кьосем, куштуючи гарячі страви, відразу запитала у нього:

— Знаю, що ти сьогодні був у матері. Скажи, їй нічого не бракує у Старому палаці?

Той у відповідь заперечливо захитав головою. Але перед очима постав образ нещасної Махфіруз, яка в усіх своїх бідах звинувачувала підступну інтриганку Кьосем. Тоді поглянув на щасливу мачуху, яка постійно була поряд зі своїми дітьми, й на мить завагався, чи вже такими безпідставними були звинувачення матері?

Від цих думок його відволікли слова шехзаде Мехмеда, який несподівано заявив, що найкраще з усіх братів уміє стріляти з лука.

Це зачепило Османа, який невдоволено гмикнув. Адже всі останні змагання зі стрільби з лука постійно вигравав у брата і не хвалився цим. Зараз же вирішив не мовчати, тому випалив:

— Любиш ти, брате, фантазувати. Із тебе вийшов би прекрасний казкар, а не лучник.

Від почутого Мехмед закипів, обзиваючи Османа невдячним і зарозумілим вискоккою.

Кьосем обурилася висловлюваннями сина й нака- зала:

— Негайно попроси пробачення у брата! Ти не маєш права його ображати.

— Але він перший почав, — побагровівши від злості, заперечив Мехмед.

— Бо не треба було брехати про свої успіхи, — вставив Осман.

Це засмутило Кьосем, яка зрозуміла, що колись дружні діти уже виросли й почали заздрити один одному й ворогувати.

— Годі вам сперечатися! — закричала вона, вдаривши набряклою рукою об стіл, на якому безпомічно дзенькнув розписний порцеляновий посуд.

Однокровні брати враз стихли, опутивши очі. Тоді почули від Кьосем традиційне:

— Посварилися трохи, і годі! Тепер пора миритися.

Осман та Мехмед із кислими обличчями потиснули один одному руки та мовчки продовжили їсти. Так тривало кілька хвилин, доки першою не узяла слово Кьосем. Відставивши кухню із медовим шербетом, вона заявила:

— Сьогодні у мене була прекрасна гостя. Востаннє я її бачила маленькою дівчинкою, яку військо під проводом Куюджу Мурада полонило у далекій Роксоланії, де народилася ваша прапрапрабабуся Хюррем 12. Тож я віддала цю дитину на виховання Хаджи Мустафі. Той дбав про неї, як про свою дитину. І тепер привів цю дівчину до мене, а я її не впізнала, уявляєте? Такою

вона вже дорослою й гарною стала, як янгол. До речі, в дитинстві я дала їй ангельське ім'я — Мелексіма і не прогадала....

«Так от ти хто?!» — зрадів Осман, який планував розпитати мачуху про прекрасну незнайомку, котру зустрів сьогодні. Але та сама все розказала.

• • •

Далі — у повній книжці «Мелексіма - український янгол Османа Другого.

Кохання шехзаде : історичний роман. Кн. 1».

nashaknyga.com.ua